

Fra kunnskap til handling

Kunnskapsbasert implementering

Kunnskapskommunekonferansen 2022

Birgitte Graverholt, førsteamanuensis HVL

Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming

Nasjonal veileder

Først publisert: 02. juni 2021
Sist faglig oppdatert: 02. juni 2021

Fra ett av våre oppdrag

«Kommunen skal legge til rette for god seksuell helse hos personer med utviklingshemming»

Fra ett av våre oppdrag

«Hvilke tiltak kan fremme god seksuell helse hos personer med utviklingshemming?»

Hva skjer?
Om Kunnskapskommunen

Forskningshenvendelser
Konferansen

Offentlig PhD

Kunnskapsopsummeringer

KSF Vest

Kontakt

Kunnskapsopsummeringer

Har du behov for forskningsresultater på ditt tjenesteområde? Nå kan alle som jobber med helse- og omsorgstjenester i kommunene i Vestland og Rogaland foreslå å finne forskningsomtaler for tjenestene.

- › Lurer du på effektene av ulike tiltak eller behandlinger som din kommune tilbyr innbyggerne, og om det finnes andre, bedre alternativer?
- › Skal det skrives planer eller gjøres viktige beslutninger i din kommune, hvor det vil være viktig å se til oppsummert og kvalitetssikret forskning?
- › Nå kan alle som jobber med helse- og omsorgstjenester i kommunene i Vestland og Rogaland stille forslag til hva en trenger og metodevurderinger for tjenestene.
- › I prosjektet med Folkehelseinstituttet og Høgskulen på Vestlandet prioriterer vi forslag, inviterer du inn i en prosess hvor vi leter etter relevant forskning og hjelper deg å sortere alle momentene du trenger for å ta en beslutning.

[Still forslag her!](#)

Dette skjer når du stiller forslag

- › Du får beskjed om at vi har mottatt forslaget og hvem du kan kontakte i prosessen.
- › Kunnskapskommunen vurderer med forskerpartnere om dette skal prioriteres og hvordan det kan løses.
- › Om forslaget ditt blir prioritert, kontakter vi deg for utdypning og for å få felles forståelse av hvilken kunnskap du er ute etter.
- › Vi publiserer resultatet av prosessen og har en dialog med deg om hvordan en skal bruke den - og finne ut av hvordan flere kan få bruk for denne informasjonen.

Om prosjektet
Sammen med Folkehelseinstituttet, Høgskulen på Vestlandet og KS har Kunnskapskommunen etablert en ordning for å bestille, vurdere, prioritere og levere kunnskapsopsummeringer.

Ordningen er finansiert med midler fra Norges forskningsråd, og målet med

Fra ett av våre oppdrag

Litteratursøk, utvelgelse og
kritisk vurdering

Unike treff	6 058
Lest i full tekst	12
Kritisk vurdert	8
Potensielt relevante	5
Anbefaler å gå videre med	1

«Hvilke tiltak kan fremme god seksuell helse hos personer med utviklingshemming?»

Resultat

Sexuality and Disability (2019) 37:353–382
https://doi.org/10.1007/s11195-019-09577-4

ORIGINAL PAPER

Autism and Intellectual Disability: A Systematic Review of Sexuality and Relationship Education

Giorgia Sala¹ · Merrilyn Hooley¹ · Tony Attwood¹ · Gary B. M.

Published online: 31 May 2019
© Springer Science+Business Media, LLC, part of Springer Nature 2019

Abstract

Individuals with neurodevelopmental disorders, including Autism Spectrum Disorder (ASD), have a right and need for appropriate sexuality and relationship education (SRE). These individuals often have the same desires as typically developing individuals to express their sexuality and form intimate relationships; and in the absence of SRE, are at risk of sexual exploitation and abuse. While there are various materials for SRE to these groups, there is a lack of empirical evaluation of what SRE programs have been evaluated in English literature. This review was carried out on peer-reviewed articles published in English from 2008 to 2018 to identify what SRE programs have been evaluated in English literature, methods of delivery, efficacy in changing knowledge and attitudes, and limitations. Thirty-three studies were retained for inclusion in this review. Most SRE interventions delivered to individuals diagnosed with ASD and ID were stand-alone programs within the broader SRE literature. They focused more on biology (puberty, reproduction) and self-awareness/safety (e.g., boundaries, personal sexuality (e.g., sexual orientation, masturbation rights, emotions, parenting)). Most programs improved outcomes, but the quality of included studies was poor. Limitations included scant descriptions of program content and use of non-validated outcome measures for future research and clinical implications are discussed.

Keywords Autism · Intellectual disability · Sexual education · Australia

FORSKNINGSOMTALE

Måltrettet opplæring kan fremme seksuell helse hos utviklingshemmede

Måltrettet opplæring i seksuell helse og intime forhold kan muligens ha effekt på kunnskapsnivå, holdninger og adferd hos personer med utviklingshemming, viser en systematisk oversikt fra 2019.

Etat for tjenester til utviklingshemmede i Bergen kommune ønsket å vite hvilke tiltak som er effektive for å fremme sunn seksuell helse hos personer med utviklingshemming. Vi identifiserte én relevant systematisk oversikt som handlet om effekter av opplæring i seksuell helse og intime (romantiske) forhold for personer med utviklingshemming på kunnskapsnivå, holdninger og atferd. Oversikten oppsummerer også hvilke tema som inngikk i opplæringen og hvilke undervisningsmetoder som ble brukt.

HOVEDBUDSKAP

Den systematiske oversikten vurderte opplæringstiltak i seksuell helse og intime (romantiske) forhold for personer med utviklingshemming.

- Resultatene viser at opplæringstiltak muligens kan gi
- Økt kunnskap om seksuell helse og mer liberale holdninger til tema
  - Bedre ordforråd relatert til seksuell helse og intime (eller romantiske/seksuelle) forhold
  - Mer akseptabel intim og romantisk atferd
  - Nedgang i uopassende seksuell atferd
  - Økt kompetanse i å sette grenser for egen seksualitet

Oversikten er utarbeidet på en akseptabel måte, men har noen metodiske svakheter som gjør at den må anvendes med varsomhet.

Svakhetene er særlig knyttet til at bare én person har stått for mange av oppgavene knyttet til å oppsummere forskningen. Når det gjelder enkeltstudiene som inngår i oversikten, har disse lav til middels metodisk kvalitet. For eksempel har studiene lite robuste studiedesign til å måle effekt, og det er stor variasjon i målemetoder. Det er derfor mulig at nye studier som kommer til kan endre konklusjonene fra oversikten. Overførbarheten av funnene til norsk kontekst må vurderes nøye, for ingen av de inkluderte studiene ble gjennomført i Norge.

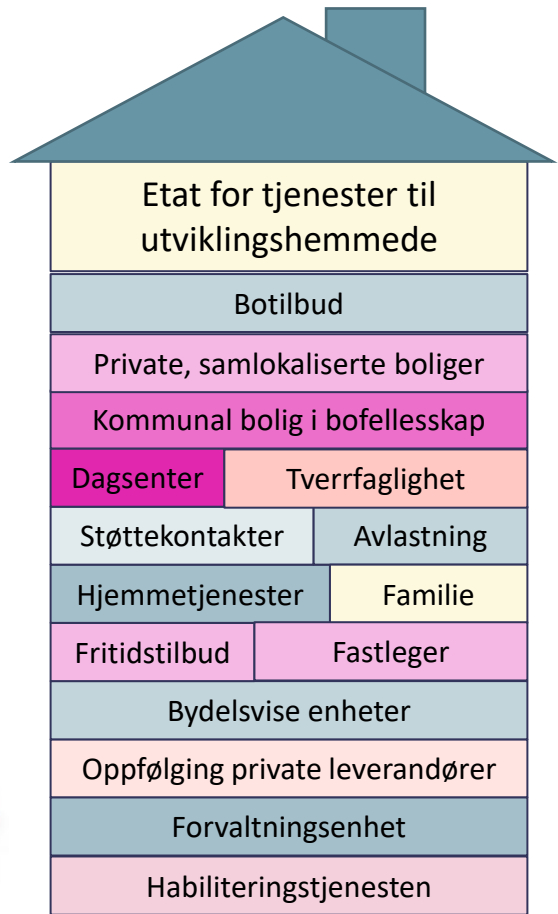
BAKGRUNN

Seksuell helse er en fundamental del av det å være menneske og er viktig for livskvalitet gjennom hele livet. Behovet for opplæring og veiledning er stort, enten man er funksjonsfrisk eller ikke. Temaet er stort og rommer alt fra kunnskap om kropp og biologi, intimitetshygiene, prevensjon, masturbasjon og grensesetting knyttet til egen og andres seksualitet.

Personer med utviklingshemming har en medfødt eller tidlig ervervet tilstand med nedsatt kognitiv, sosial og praktisk fungering, med ulikt nivå av funksjon og fungering. All opplæring må derfor tilrettelages og tilpasses individuelt, eventuelt for grupper med utviklingshemming. I den nasjonale veilederen fra 2021 for gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming presiseres det at kommunen skal legge til rette for god seksuell helse hos personer med utviklingshemming. Samtidig ligger det et ansvar hos spesialisthelsetjenesten, noe som krever godt samarbeid og organisering på tvers av tjenestenivåer.

«Vi anbefaler å innføre tiltaket, særlig for personer med mild-moderat utviklingshemming»

Kompleks organisasjon

Implementering

= Alle aktiviteter og
prosesser vi gjør for å sikre

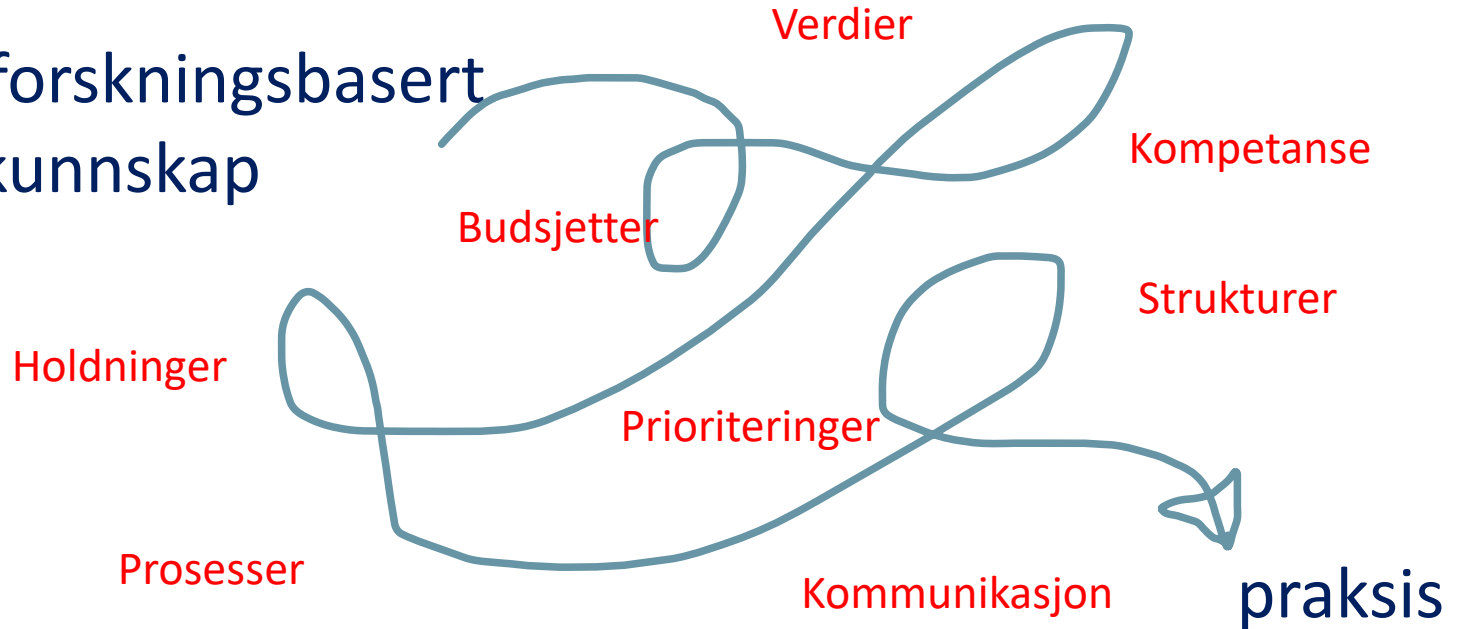
Pålitelig forskningsbasert
kunnskap

praksis

Implementering

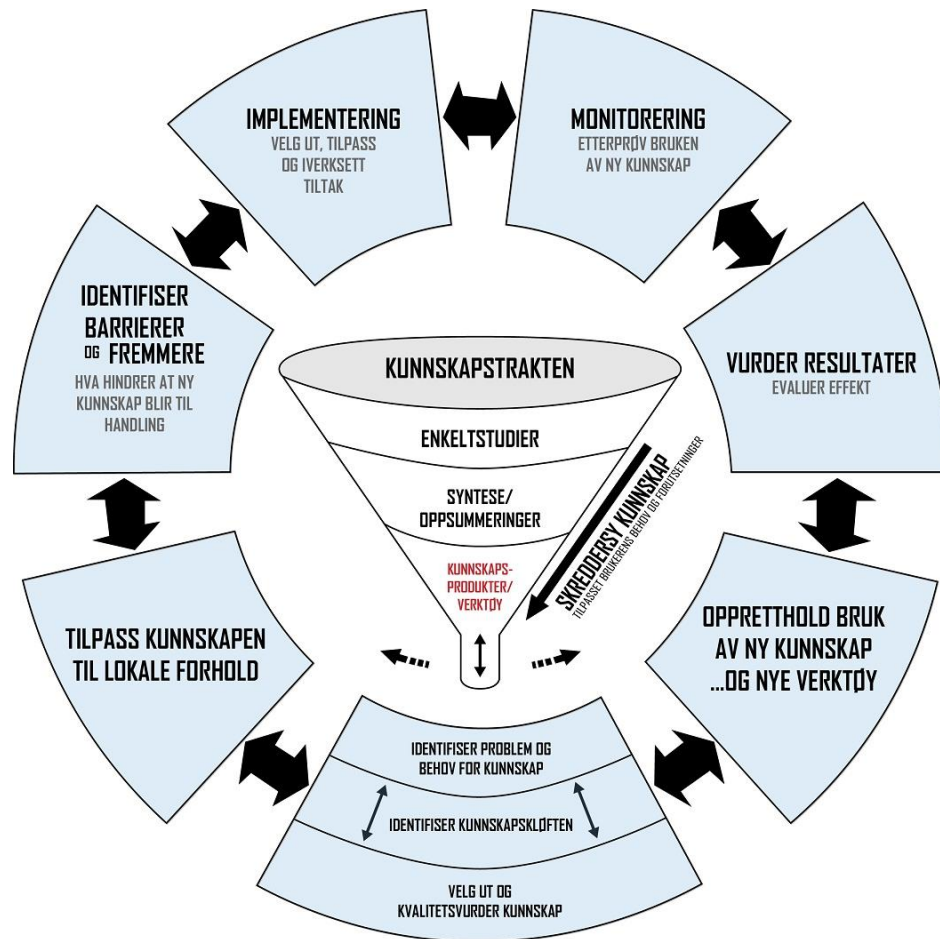
Pålitelig forskningsbasert
kunnskap

Kunnskap-til-handling rammeverket

- Baserer seg på empirisk forskning
- Passer godt i komplekse organisasjoner
- Balanserer oppsummert forskning med lokal kunnskap og bruker-involvering

Unngå vanlige fallgruver i implementering

- ✓ Vurder at forskningen om tiltaket er pålitelig
- ✓ Involver alle som berøres av kunnskapen
- ✓ Kartlegg krefter for og mot implementeringen
- ✓ Iverksett tiltak som er skreddersydd til kontekst, barrierer og fremmere
- ✓ Evaluer
- ✓ Opprettholdelse av tiltaket

Verktøykasse for implementering av ny kunnskap

Med mal for handlingsplan (vedlagt)

OM OPPRETTETTSPLAN
Kunnskapskommunen på Vestlandet, et
samarbeidsnettverk av Høgskulen på Vestlandet, FHI
& Vestlandet

FORSKNINGSOMTALE
Måltrett opplæring kan fremme seksuell helse hos utviklingshemmede

Måltrett opplæring i seksuell helse og intime forhold kan muligens ha effekt på kunnskapsnivå, holdninger og selføle hos personer med utviklingshemming, viser en systematisk oversikt fra 2019.

Dette for åpenbar til utvalgte studier i Bergen kommune ønsket å vite hvilke tiltak som er effektive for å utviklingshemming. Vi identifiserte en relevant systematisk oversikt som handlet om effekter av opplæring i seksuell helse og intime (rommelige) forhold for personer med utviklingshemming på kunnskapsnivå, holdninger og selføle. Oversikten oppsummerer også hvilke tema som inngår i opplæringen og hvilke utvælingshemmede som ble inkludert.

HOVEDBESKJEF
Den systematiske oversikten vurderte opplæringsmetoder i seksuell helse og intime (rommelige) forhold for personer med utviklingshemming.

Resultatene viser at opplæringsmetoder må kunne gi

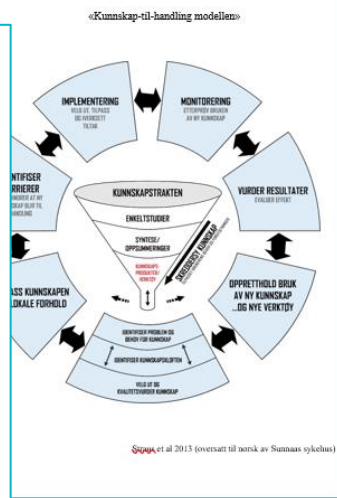
- Ikke kunnskap om seksuell helse og mer liberale holdninger til tema
- Bævre ordforhold i relasjon til seksuell helse og intime (rommelige) forhold
- Mer akseptabelt innvill og rommelighet
- Redusert i spærrende selvsett
- Ikke kompetanse i å sette grenser for egen seksualitet

Oversikten er utarbeidet på en akseptabel måte, men har noen metodiske svakheter som gjør at den må anvendes med forsiktighet.

Seksuallhelse er vanlig knyttet til å bare en person har fått for mange av oppgavene knyttet til å oppsummere forskningen, har det gjelder etnisitet/etnisk som regel i oversikten, har disse ikke til medlems metodisk kvalitet. For eksempel har studiene fra Roberts studie design til å måle effekt, og det er det utvælingshemmede. Det er derfor mulig at nye studier som kommer til kan endre konklusjonene fra oversikten. Overførbarheten av funnene til norsk kontekst må vurderes nøye, for ingen av de inkluderte studiene ble gjennomført i Norge.

RELEVANS
Seksuell helse er en fundamental del av det å være menneske og er viktig for livskvalitet gjennom hele livet. Bævre for opplæring og selvforståelse er stort, enten man er funksjonshemmet eller ikke. Temaet er stort og kommer til å kunnskap om kropp og bevegelse, følelsesregulering, prevensjon, masturbasjon og grenssetting knyttet til egen og andres seksualitet.

Personer med utviklingshemming har en nedfattet eller fullt utviklet tilstand med redusert kognitive, sosial og praktiske ferdigheter, med alle nivå av funksjon og fungering. All opplæring må derfor tilrettelages og tilpasses individets evneevner for grupper med utviklingshemming i den nasjonale veiledningen fra 2021. En god helse og utvælingshemming til personer med utviklingshemming preges av at kommunen skal legge til rette for god seksuell helse hos personer med utviklingshemming. Samtidig legger det et ansvar hos spesialhelsetjenestene, som skal innveit godt samarbeid og organisering på tvers av tjenestetilbud.

Oppsummert

- Det er i alles interesse at forskningsresultater tas i bruk
- Behovet for verktøy som kan bistå komplekse organisasjoner til å ta kunnskapsbaserte beslutninger og sikre at disse implementeres er åpenbart

Kilder

Straus, Sharon E., Jacqueline Tetroe, and Ian D. Graham, eds. *Knowledge translation in health care: moving from evidence to practice*. John Wiley & Sons, 2013.

www.helsebiblioteket.no/kunnskapsbasert-praksis

<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/kunnskapskommunen>